

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

FORMING OF STRATEGY OF DEVELOPMENT OF TAX CONTROL

викладач кафедри
фінансів та банківської
справи ПВНЗ
«Європейський
університет»

*У статті розглянуто методичний підхід щодо прогнозування організації і проведення податкового контролю. Обґрунтовано особливості застосування запропонованого автором підходу.
В статье рассмотрено методический подход, касающийся прогнозирования организации и проведения налогового контроля. Обосновано особенность использования предложенного автором подхода.
In the article methodical approach is considered in relation to prognostication of organization and lead through of tax control. The features of application offered approach an author are grounded.*

Ключові слова: податковий контроль, податкова перевірка, податки, податкові надходження, результати перевірки.
Ключевые слова: налоговый контроль, налоговая проверка, налоги, налоговые вложения, результаты проверки.
Key words: tax control, tax verification, taxes, tax receipts, results verifications.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Від ефективності заходів податкового контролю в значній мірі залежить виконання запланованих податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів. Постає необхідність у формуванні стратегії податкового контролю, удосконаленні методичних підходів до оцінки результатів його здійснення та розробки прогнозних показників надходжень від проведення податкових перевірок.

розроблено методичні підходи до визначення оцінки потенціалу податкового контролю та організації прогнозування результативності контрольно-перевірочної роботи податківцями.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Напрацювання вітчизняних та закордонних вчених: В. Андрущенко, М. Дем'яненка, В. Мельника, П. Лайка, Н. Прокопенко, Л. Тарангул, Т. Юткіної та ін.. у питаннях оподаткування та результати діяльності спеціалістів податкових органів в частині проведення заходів податкового контролю окреслюють визначальну роль останніх у забезпеченні вилучення коштів, які платники податків не сплачували в результаті недонарахування в повному обсязі суми податкових сплат чи навмисного їх приховування. Спираючись на результати їх досліджень, автором

МЕТА РОБОТИ полягає у розробці методичних підходів до використання ефекту віддачі від застосування податкового контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, як складової впливу на виконання дохідної частини бюджету.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Мета податкового контролю полягає у забезпечення реалізації податкової політики країни, реалізація якої полягає у стимулюванні розвитку економічних процесів, забезпечення потреб суспільства, справедливий розподіл валового продукту.

Досягнення цієї мети можливе при вирішенні завдань представлених в табл. 1.

Таблиця 1

Основні завдання податкового контролю
(розроблено автором на основі [1])

№, п/п	Завдання
1	Перевірка повноти та своєчасності сплати податків та зборів до бюджету та державних цільових фондів
2	Контроль правильності визначення бази оподаткування
3	Перевірка правомірності застосування податкових пільг за податками та зборами
4	Контроль за своєчасністю подання до податкових органів податкової звітності за податками та зборами
5	Аналіз податкових надходжень
6	Виявлення, усунення та попередження порушень чинного законодавства

Необхідно розрізнити систему державного податкового контролю і систему корпоративного податкового контролю. Потрібно також відзначити, що заходи податкового контролю на рівні держави є складовою податкового регулювання, дії якого направлені на активізацію соціальних і економічних процесів.

Результати дослідження практичної діяльності податкових контролерів свідчать про те, що досить часто виникають питання про пріоритетність перевірок, які здійснюють контролюючі органи: працівники податкової інспекції, податкової міліції, Державної служби боротьби з економічною злочинністю при МВС України та інші. Досить часто представники податкової міліції за три місяці до початку документальної перевірки платника податку, яка визначена Національним планом документальних перевірок, розпочинають свою перевірку, маючи на меті донарахувати якомога більшу суму фінансових і штрафних санкцій, щоб мати змогу виконати план, який їм доводять по нарахуванню та стягненню податкових платежів до бюджетів та державних цільових фондів.

З метою вирішення даної проблеми необхідно застосування певного критерію, що сприятиме розмежуванню специфічних завдань вище зазначених органів, які здійснюють перевірки суб'єктів господарювання. Так, Дем'яненко С.І. [2] пропонує спиратися на три форми контролю: попередній, поточний і заключний. Гончаров В. М. і інші [3] за основу якості критерію взяти функціональний розподіл чотирьох форм контролю: попередній, поточний, наступний

і заключний. Мороз А. М. [4] взагалі пропонує зосередитися на двох видах контролю: попередньому і наступному.

Автор пропонує в якості критерію використовувати профілактичний вид контролю, поточний та постконтроль.

Профілактичний контроль здійснюється для того, щоб визначитися з необхідністю здійснення контролю. Від його результату залежить об'єктивність включення господарюючого суб'єкту до плану перевірок.

Від результату поточного контролю залежить виконання взятих зобов'язань. До цих перевірок залучаються високо професійні фахівці податкової служби.

Результати постконтролю дають можливість зробити висновки про ефективність прийнятого рішення стосовно проведення перевірки. В залежності від цих результатів розробляються стратегічні завдання на визначений період.

Нині, в основному профілактичний контроль застосовується досить рідко. Перевірки розпочинають тоді, коли порушення здійснено, кошти витрачено не на сплату податкових платежів. Податкові органи не відповідають за невчасне втручання і попередження порушень. Навпаки, мають зиск від нарахування якомога більших сум фінансових санкцій.

Постає потреба у формуванні дієвої системи податкового контролю замість формального. Домінанти, на які потрібно спиратися при побудові даної системи, представлено в табл. 2.

Таблиця 2

*Домінанти побудови системи дієвого податкового контролю
(розроблено автором на основі)*

№ п/п	Сутність домінанти
1	Функціональний підхід з використанням інформаційних потоків
2	Обов'язкове застосування результатів контролю в процесах податкового регулювання
3	Набір можливостей вирішення завдання в результаті проведення контрольних заходів
4	Поведінка податкових контролерів згідно професійної етики податківців
5	Орієнтувати контрольні заходи на вирішення проблем у майбутньому
6	Контроль взаємодіючих процесів

Формування системи податкового контролю на принципах дієвого контролю повинно полягати у широкому контролі концепцій, законів, нормативно-правових актів, прогнозів, планів, що розробляються, а також у внесенні пропозицій змін до діючих законодавчих документів, які потребують поліпшення стосовно організації і проведення податкових перевірок.

Ефект від застосування контролюючих заходів може бути досягнуто при здійсненні контролю всього процесу справляння податкових платежів. Тобто, потрібно контролювати формування бюджету: на основі результату податкового контролю здійснювати прогноз надходження податків в дохідну частину бюджетів. Також, задіяти всі складові системи податкового контролю з метою

наповнення – виконання намічених прогнозних показників.

Для цілей планування нормативних показників результатів контрольно-перевірочної роботи фахівців податкових органів побудуємо модель визначення прогнозу показників результативності та якості перевіркової роботи, яка складатиметься з системи рівнянь апроксимуючих функцій показників:

$$Y_1 = f_1(t)$$

$$Y_2 = f_2(t)$$

$$Y_3 = f_3(t) ,$$

де: Y_i – значення відповідного показника,

t – період часу (рік).

n – кількість показників.

Для цього апроксимуємо динаміку кожного різновиду вихідних даних, використовуючи різні функції, що наближаються. З декількох функцій, що наближаються, виберемо для кожного показника ту, яка з найбільшою вірогідністю апроксимує динаміку показника.

Обрану функцію будемо використовувати для екстраполяції показника з метою прогнозування

метою прогнозування поведінки показника і оцінки характеру змін прогнозованих даних. Із знайдених рівнянь функцій, що наближаються, створимо систему рівнянь, яка буде представляти собою модель прогнозування показників результативності та якості перевіркової роботи.

Дослідимо динаміку показника фактичного надходження податкових платежів, які контролюються податковими органами (рис. 1).

Для апроксимації і побудови прогнозу розглянемо набір функцій і виберемо з декількох ту, яка з найбільшою вірогідністю апроксимує динаміку показника.

Найбільш високу достовірність апроксимації показала степенева функція.

Динаміку апроксимованих та прогнозних показників представлено на рис. 2.

Як впливає з графіків, прогнозний показник фактичного надходження податкових платежів, які контролюються податківцями, в 2015 році складатиме 285 млрд. грн. порівняно з 223 млрд. грн. у 2011 році.

Дослідимо динаміку показника реальної результативності однієї документальної перевірки (рис. 3.).

Таблиця 3

Рівняння апроксимації показника фактичного надходження податкових платежів, які контролюються податківцями

Вид наближаючої функції	Рівняння апроксимації	Показник достовірності апроксимації R ²
Лінійна	25,281*t+53,185	0,9458
Логарифмічна	78,102*Ln(t)+59,19	0,9072
Поліноміальна (другого порядку)	-1,2605*t ² +35,364*t+38,06	0,9516
Степенева	71,607*t ^{0,5767}	0,9529
Експоненційна	70,322*e ^{0,1801*t}	0,9237

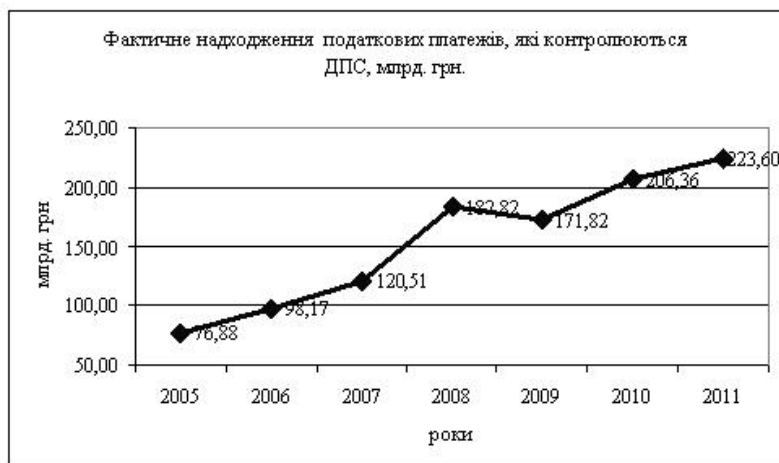

Рис. 1. Динаміка показника фактичного надходження податкових платежів, які контролюються ДПС млн. грн.

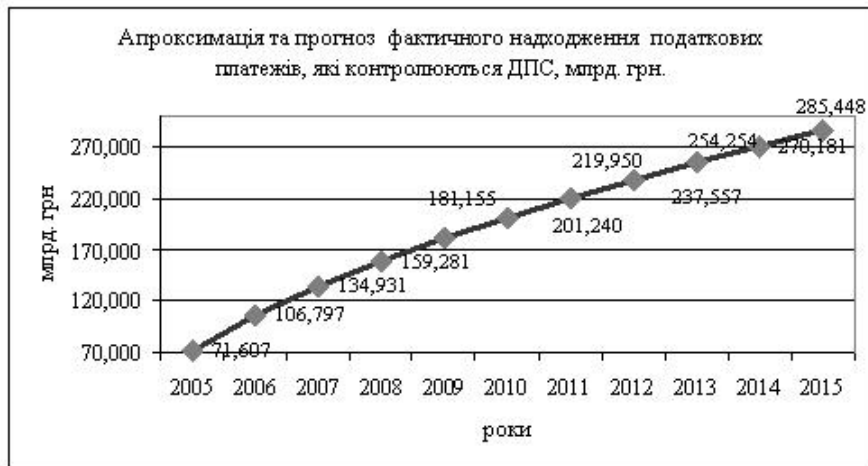

Рис. 2. Динаміка апроксимованих та прогнозних показників фактичного надходження податкових платежів, які контролюються податковими органами, млрд. грн.

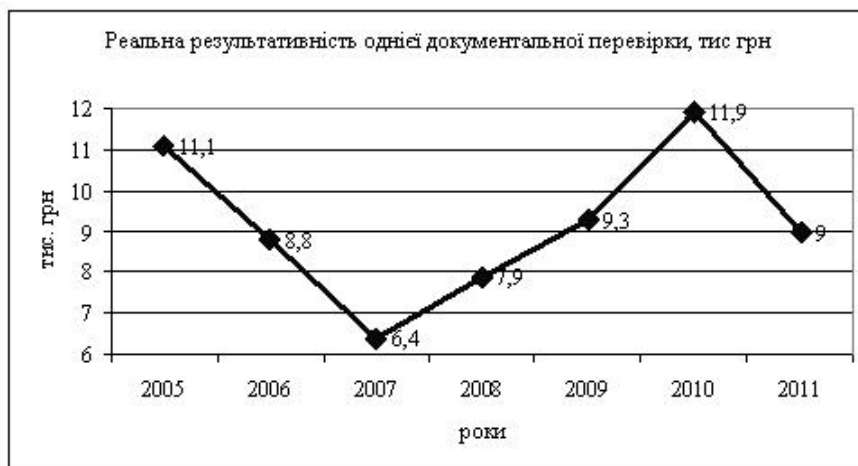

Рис. 3. Динаміка показника реальної результативності однієї документальної перевірки, тис. грн.

Для апроксимації і побудови прогнозу розглянемо набір функцій і виберемо з декількох ту, яка з найбільшою вірогідністю апроксимує динаміку показника. Найбільш високу достовірність апроксимації демонструє

поліноміальна функція другого порядку.

$$Y = 0,2595 \cdot t^2 - 1,9762 \cdot t + 11,914$$

Динаміку апроксимованих та прогнозних показників представлено на рис.4.

Рис. 4. Динаміка апроксимованих та прогнозних показників реальної результативності однієї документальної перевірки, тис. грн.

Як видно з вище зазначеного рисунку, прогнозний показник реальної результативності однієї документальної перевірки в 2015 році складатиме 21,58 тис. грн. порівняно з 9 тис. грн. в 2011 році.

Дослідимо динаміку показника рівня затратності податкового адміністрування ДПС (рис. 5).

Для апроксимації і побудови прогнозу розглянемо на-

бір функцій і виберемо з декількох ту, яка з найбільшою вірогідністю апроксимує динаміку показника.

Найбільш високу достовірність апроксимації демонструє логарифмічна функція.

$$Y = -0,7019 * \ln(t) + 3,1834$$

Динаміку апроксимованих та прогнозних показників подамо на рис. 6.

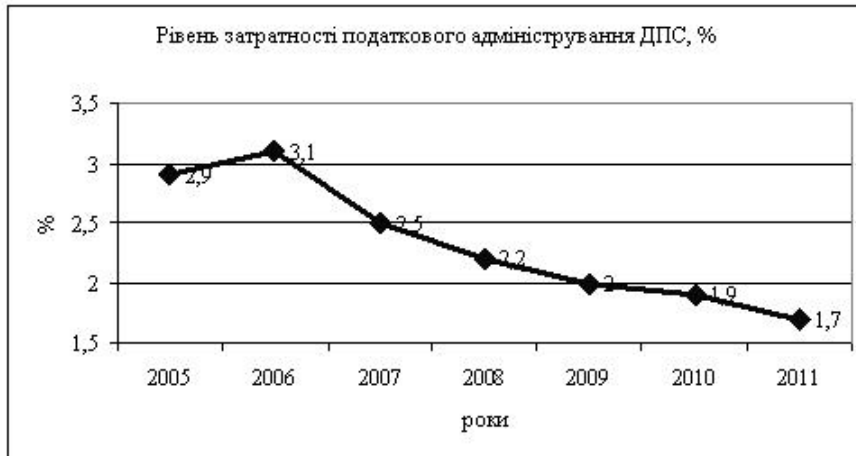

Рис. 5. Динаміка показника рівня затратності податкового адміністрування ДПС, %

Рис. 6. Динаміка апроксимованих та прогнозних показників рівня затратності податкового адміністрування ДПС, %

Як випливає з графіків, прогнозний показник рівня затратності податкового адміністрування ДПС в 2015 році складатиме 1,5 % порівняно з 1,7 % в 2011 році.

Дослідимо динаміку показника коефіцієнта загального контролюючого впливу ДПСУ за рахунок перевірочних заходів із врахуванням рівня обґрунтованості донарахованих сум (рис. 7).

Таким чином, отримано модель планування нормативних показників результатів контрольно-перевірочної роботи фахівців ДПСУ, яка представлена системою рівнянь:

$$\text{ФНПП} = 71,607 * t^{0,5767}$$

$$\text{РРДП} = 0,2595 * t^2 - 1,9762 * t + 11,914$$

$$\text{РЗПА} = -0,7019 * \ln(t) + 3,1834$$

$$\text{КЗКВ} = 0,1929 * t^2 - 1,9786 * t + 9,3143$$

$$\text{ФНППК} = 4422,5 * t^{0,069}$$

$$\text{ЗРДП} = 10,145 * e^{0,0463t}$$

$$\text{РПБ} = -2,9577 * \ln(t) + 10,602$$

$$\text{ФРПП} = 0,0344 * t^3 - 0,4531 * t^2 + 1,4953 * t + 0,268$$

$$\text{ФРПР} = 0,6118 * t^{0,8373}$$

$$\text{РДВП} = 0,8605 * \ln(t) + 83,523,$$

де:

ФНПП - фактичне надходження податкових платежів, які контролюються ДПС млн. грн.;

РРДП - реальна результативність однієї документальної перевірки, тис. грн.;

РЗПА - рівень затратності податкового адміністрування ДПС, %;

КЗКВ - коефіцієнт загального контролюючого впливу ДПСУ за рахунок перевірочних заходів із врахуванням рівня обґрунтованості донарахованих сум, %;

ФНППК - фактичне надходження податкових платежів,

які контролюються ДПС на одного працюючого спеціаліста ДПС, тис. грн.;

ЗРДП - загальна результативність однієї документальної перевірки, тис. грн.;

РПБ - рівень податкового боргу, %;

ФРПП - фінансова результативність примусового погашення податкового боргу, тис. грн.;

ФРПР - фінансова результативність позовної роботи, одиниці рівня добровільності виконання платниками своїх податкових зобов'язань, %.

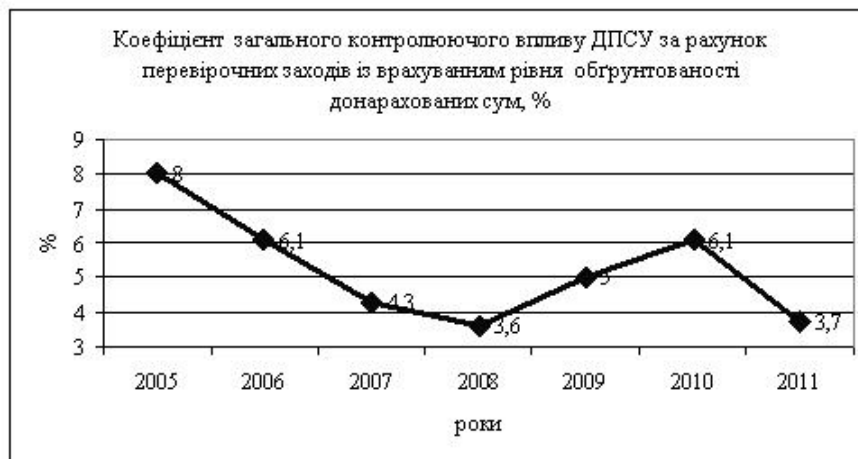

Рис. 7. Динаміка показника коефіцієнта загального контролюючого впливу ДПСУ за рахунок перевірочних заходів із врахуванням рівня обґрунтованості донарахованих сум, %

ВИСНОВКИ

Наведена модель може використовуватися наступним чином:

1) як сучасний метод оцінки потенціалу контрольних органів у податковій сфері;

2) для цілей вдосконалення планування аналітичної інформації в сфері податкового контролю;

3) для поліпшення організації процесу планування показника фактичного надходження податкових платежів, які контролюються ДПС;

4) для спрощення та уніфікації методів прогнозування результативності контрольньо-перевірочної роботи ДПС;

5) для комплексної оцінки якості податкового адміністрування.

Перевага запропонованої моделі полягає в легкості і простоті її адаптації до існуючих моделей обліку податкової інформації та інтеграції системи рівнянь моделі в софт-продукти, що вже застосовуються.

Література:

1. Шевчук О.Д., Деркач Д.С. Особливості податкового контролю в Україні – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NMN_2011/Economics/7_84598.doc.htm

2. Дем'яненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств. Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2005. — 347 с. — [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://buklib.net/books/21904/>

3. Внутрішній економічний механізм підприємства: навчальний посібник / В.М. Гончаров, Н.В. Касьянова, Н.В. Вецпура, Д.В. Солоха та ін.. – Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2007. – 284 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/2012-06-25-17-06-46/2473-2011-08-20-18-42-51.html>

4. Мороз А. М. Національний банк і грошово-кредитна політика – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://slv.com.ua/bookz/55/2178.html>